

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ**

На правах рукопису

УДК 336.2.037

**ТІГІПКО Сергій Леонідович
ФОРМУВАННЯ ТА ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СИСТЕМИ
КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ**

08.02.03 - Управління, планування та державне регулювання
економіки

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ - 1996

338.2

AB 36.833

Дисертацією в рукопис.

ЛННБ України ім.В.Стефаніка

Робота виконана в Інституті

Науковий керівник - доктор

00761080 (M)

МОРОЗ Анатолій Миколайович

Офіційні опоненти - доктор економічних наук, професор

ВОРОТИНА Людмила Іванівна

кандидат економічних наук, с.н.с.

БУЦКО Михайло Миколайович

Провідна організація - Науково-дослідний економічний інститут

Міністерства економіки України

Захист відбудеться "12 листопада" 1997 р. о 14:30 год. на

засіданні спеціалізованої вченої ради К.01.23.05 по захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук в Інституті економіки НАН України за адресою : 252011, Київ -11, вул. Панаса Мирного, 26.

З дисертацією можна ознайомитися в науковій бібліотеці Інституту економіки НАН України

Автореферат розісланий "11 січня" 1997 р.

Вчений секретар

спеціалізованої вченої ради

кандидат економічних наук

Шабліста Л.М.

1. Загальна характеристика дисертаційної роботи.

1.1. Актуальність дослідження

Стабільність банківської системи як у плані інституційності та законності, так і платіжоспроможності та ефективності є неодмінною умовою стабілізації національної економіки в цілому. З усіх елементів трансформації економіки України в перехідній економіці найважливішою є становлення банківської системи.

Становлення національної банківської системи за умов перехідної економіки породжує нову реальність у фінансовій сфері України, яка потребує ретельного наукового осмислення. Це тим більше необхідно у зв'язку з можливими негативними наслідками непрофесійної діяльності комерційних банків на ринку фінансових послуг для майбутнього України.

Відсутність повноцінного банківського законодавства, недосконалість нормативної бази, що регламентує банківську діяльність, постійна загроза виникнення кризових ситуацій у цій сфері свідчать про відсутність науково обґрунтованих підходів і системності в розвитку мережі вітчизняних комерційних банків.

З огляду на зазначене зростає актуальність наукових досліджень процесів формування системи комерційних банків, проблем державного регулювання банківської діяльності та вдосконалення функціонування комерційних банків в умовах становлення ринкових відносин не лише з науково-теоретичної, але й з практичної точки зору. На цьому наголошують і практики і науковці. Так, питання організації та функціонування комерційних банків знайшли своє відображення у працях ряду економістів серед яких можна назвати: М.Д.Алексєєнко, Ю.А.Бабищуєву, О.Д.Василика, К.Г.Зулласа, П.С.Івасіва, Е.А.Ковальчука, В.Е.Козака, І.О.Лаврушина, С.І.Лукаш, Л.А.Малютіну, А.М.Мороза, Б.І.Насхавера, М.Ф.Пуховкіну, М.І.Савлука, Ю.І.Сопільняка, І.О.Спицина, А.М.Шарова, В.А.Ющенко, проблеми управління та державного регулювання в фінансово-кредитній сфері досліджені В.М.Братішко, Л.И.Воротіной, В.І.Голіковим, І.І.Сивульським, В.Х.Черняком, Л.М.Шаблістий, С.С.Шаталінім, Н.Н.Шмелевим. Проте проблемі формування системи комерційних банків приділяється обмаль уваги. Зокрема, до цього часу недостатньо розробленим залишається питання про місце та роль системи комерційних

банків в економіці України за умов перехідної економіки. Не визначеними також залишаються організаційно-правові основи формування системи комерційних банків. Вимагають розвитку та вдосконалення механізми державного регулювання банківської сфери. Не доведена представниками економічної науки до логічного завершення система оцінки результативності діяльності комерційних банків.

Необхідність вирішення зазначених проблем, їх наукова та практична значимість обумовили вибір теми дисертаційної роботи, її актуальність і структуру.

1.2. Мета і завдання дослідження.

Метою дисертаційного дослідження є:

- обґрунтування основних тенденцій розвитку ринка банківських послуг;

- визначення проблем формування банківської системи;

- визначення зовнішніх та внутрішніх причин виникнення кризових явищ у банківській сфері та інструментів їх упередження;

- визначення організаційно-правових основ формування системи комерційних банків і обґрунтування пропозицій щодо удосконалення державного регулювання у банківському секторі економіки в Україні.

У відповідності з метою дослідження в процесі виконання роботи були поставлені такі задачі:

- розглянути особливості та закономірності становлення банківської системи в умовах перехідної економіки;

- виявити проблеми її формування;

- досліджити передумови виникнення та шляхи подолання банківських криз;

- проаналізувати фактичний стан, правове забезпечення та нормативну базу діяльності системи комерційних банків України;

- визначити основні напрямки удосконалення державного регулювання в банківській сфері;

- сформулювати конкретні пропозиції щодо підвищення рівня функціонування комерційних банків;
- розглянути питання оцінки результативності діяльності комерційних банків.

1.3. Об'єкт та предмет дослідження.

Об'єктом дослідження є система комерційних банків України і діяльність зарубіжних комерційних банків на сучасному етапі. Предметом дослідження є спектр економічних та організаційно-правових умов становлення, розвитку та забезпечення діяльності комерційних банків за умов перехідної економіки.

1.4. Методологія та методи дослідження.

Методологічною основою дослідження послужили теоретичні положення економічної науки щодо загальних принципів та механізмів формування банківської системи та державного регулювання в цій сфері. У процесі дослідження використовувались загальнонаукові, статистичні методи, методи структурного, системного, порівняльного та факторного аналізу.

1.5. Наукова новизна дисертаційної роботи полягає в наступном:

- виявлені закономірності, до яких віднесено: перехід на двоєрівневу банківську систему, трансформація колишніх державних спеціалізованих банків та поява нових комерційних банків за ініціативою підприємств і приватних осіб та особливості: рівень інфляції, інвестиційний клімат, наявність простору для маневрування ресурсами, рівень податкової та валютного регулювання, стан кредитного та фондівського ринків та ринку державних зобов'язань, що обумовлює формування національних банківських систем у країнах з перехідною економікою (с.16-19);

- визначені поняття "система комерційних банків", під якою автор розуміє сукупність комерційних банків, які саморозвиваються на основі добросовісної конкуренції, функціонують у їх взаємозв'язку та взаємозумовленості з урахуванням єдиного правового поля, чітких регуляційних правил, уніфікованої нормативної бази при дотриманні.

загальних принципів формування банківської політики та створення необхідної інфраструктури (с. 13);

- розроблені ознаки класифікації комерційних банків: порядок створення, характер спеціалізації, територія діяльності, функції та характер виконуваних операцій, форма власності, розмір, кількість філіалів, конкурентноздатність, фінансовий стан (с. 13-14);

- сформульовані основні напрямки удосконалення державного регулювання в сфері банківського законодавства та нормативної бази діяльності комерційних банків; ліцензійної роботи, процентної політики, банківського нагляду, фінансового оздоровлення комерційних банків (с. 108-109);

- обґрунтовані докорінні зміни в системі показників оцінки результатів діяльності комерційних банків: складання диференційованих для різних категорій користувачів рейтингів банківської діяльності; необхідність доповнення об'ємних показників якісними характеристиками; проведення аналізу різних показників у динаміці; супроводження рейтингових таблиць коментарями; оцінка ефективності проведення окремих банківських операцій; порівняння результативності вітчизняних банків з аналогічними показниками закордонних; розповсюдження рейтингових оцінок на дирекції, представництва, філіали та функціональні підрозділи банків; проведення факторного аналізу (с. 146, 149-150, 154, 156-158).

1.6. Теоретична та практична значимість дисертації полягає в обґрунтуванні необхідності подальшого розвитку та вдосконалення організаційно-правових основ формування системи комерційних банків. У процесі дослідження розроблено понятійний апарат, що дозволяє чітко визначити стан та перспективи формування системи комерційних банків. Отримані результати можуть бути використані для створення теоретичної бази формування системи комерційних банків України.

Результати дослідження можуть бути використані для розвитку банківського сектору економіки, підвищення його ролі в соціально-економічному реформуванні.

Наукові розробки дисертації можуть бути також використані в навчальних курсах з економіки, управління, державного регулювання

народного господарства, фінансів, менеджменту а також у спецкурсах з вивчення банківської справи.

1.7. Практичне використання результатів та апробація роботи.

У процесі дослідження автором підготовлені аналітичні матеріали: "Пропозиції до виступу Президента України на нараді асоціації комерційних банків України", " Проблема ліквідації кризи неплатежів в економіці України" та інші, що запропоновані Адміністрації Президента України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України, Національному банку України, Асоціації українських банків, Національному інституту економічних програм, Інституту Росії НАН України, які отримали позитивну оцінку та практичне втілення.

Методичні розробки та практичні пропозиції автора використовуються в діяльності комерційного банку "Приватбанк".

Результати дослідження доповідалися автором на: Міжнародному симпозиумі по іноземним інвестиціям в Україну, Київ, березень 1996 р.; 4 Ялтинської міжбанківської конференції країн СНД, Балтії та Східної Європи, Ялта, квітень 1996 р. та ряді інших конференцій, семінарів, нарад в органах державного управління.

1.8. Публікації по результатах дослідження

Основні положення дисертації опубліковані в 3 друкованих роботах загальним обсягом понад 5 друкованих аркушів.

1.9. Структура і обсяг роботи.

Структура дисертаційної роботи обумовлена логікою досліджень та вимогами до дисертаційних робіт. З врахуванням цього робота має таку структуру:

Вступ.

Розділ I. Умови і проблеми створення системи комерційних банків при переході до ринку.

1.1. Становлення банківської системи в умовах перехідної економіки.

1.2. Проблеми формування банківської системи.

1.3. Передумови виникнення та шляхи подолання банківських криз.

Розділ 2. Аналіз функціонування банківської системи України.

2.1. Стан банківської системи України

2.2. Аналіз правового забезпечення формування банківської системи.

2.3. Економічні нормативи діяльності комерційних банків.

Розділ 3. Основні напрямки удосконалення функціонування системи комерційних банків.

3.1. Удосконалення державного регулювання в банківській сфері.

3.2. Шляхи підвищення рівня функціонування комерційних банків.

3.3. Оцінка результатів діяльності комерційних банків.

Висновки та пропозиції

Перелік літератури

Загальний обсяг роботи складає 183 сторінки машинописного тексту ілюстрованих 12 таблицями.

2. Основні положення та висновки дисертаційного дослідження

У ході виконання дисертаційної роботи дослідження здійснювалося у двох напрямках - визначення теоретичних основ формування системи комерційних банків та втілення їх окремих складових до практики банківської роботи.

Проаналізувавши існуючу практику формування мережі комерційних банків в Україні, автор дійшов до висновку, що несприятливі умови становлення вітчизняних банків, відсутність необхідної системності в цій сфері значно знижує вплив банківського сектора на соціально-економічне реформування в країні, приводять до розпорощення та неефективного витрачання і без того недостатніх фінансових ресурсів.

Ось чому для кардинального виправлення існуючої ситуації необхідно змінити саму методологію формування мережі комерційних банків з метою перетворення її в повноцінну систему. Вирішити цю проблему можна шляхом втілення в господарчу практику єдиного правового поля, чітких

регулятивних правил, додержання загальних принципів формування банківської політики та створення необхідної інфраструктури, розвитку добросовісної конкуренції в банківській сфері.

Надзвичайно важливе значення для нормального формування системи комерційних банків в Україні має розробка їх чіткої класифікації. Тобто, в основі формування такої системи має бути не механічне поєднання вже існуючих та знову створюваних банківських структур, а якісні зміни інструментарію створення комерційних банків. Необхідна розробка принципів класифікації комерційних банків при максимальному урахуванні особливостей перехідної економіки.

Дисертант особливо підкреслює, що дотримання принципу системності вимагає, щоб діяльність банківської системи України в цілому і зокрема кожного комерційного банку розглядалася з точки зору комплексної оцінки здійснюваної ними політики: кредитної, інвестиційної, страхової, конкурентної, маркетингової, технологічної, кадрової.

У ході дослідження встановлено, що проблеми банківської сфери країн з перехідною економікою, до яких належать колишні радянські республіки, серед них і Україна, багато в чому подібні.

При цьому акцентується увага на тому, що на функціонування банківської сфери України негативно впливає відсутність чітких пріоритетів соціально-економічного реформування країни в цілому, програм розвитку конкретних територій, невизначеність із реалізацією проінвестованої банками продукції через відсутність належних маркетингових досліджень, а часто - і просто неплатоспроможність контрагентів.

Окрім цього, до числа проблем формування системи комерційних банків дисертант зараховує такі: відсутність всебічного та досконалого банківського законодавства; виникнення об'єктивних та суб'єктивних перепон у здійсненні фінансових розрахунків; недоліки в наданні та використанні кредитних ресурсів; відсутність дієвого банківського контролю за використанням державних коштів; нестача необхідного досвіду з огляду на те, що багато банківських службовців не мають спеціальної професійної підготовки; несприятливе ідеологічне середовище; надмірне втручання в діяльність банків державного апарату; застосування неефективних методик реалізації банківських операцій; наявність недобросовісної конкуренції.

недосконалість системи штрафних санкцій за порушення правил обмінних операцій; роз'єднаність зусиль банків по захисту своїх інтересів.

У дисертації відзначається, що ситуація в банківському секторі ускладнюється також недосконалістю інституційної структури самих кредитних закладів в цілому і, зокрема, відокремлення Інституту "уповноважених" банків. У зв'язку з цим серйозною проблемою є взаємодія державного бюджету і комерційних банків. Однією з проблем є також становлення в Україні мережі муніципальних банків, що мають акумулювати значні кошти для реалізації міських програм, вести роботу з міськими цінними паперами, забезпечувати централізоване обслуговування всіх об'єктів міського господарства та організацій, що фінансуються з міського бюджету.

Причинами того, що більшість українських комерційних банків не відповідають сучасним банківським стандартам, є: специфіка економічного життя, недосконала законодавча база, слабка підготовка персоналу, низький рівень комп'ютеризації, незадовільний стан комунальних телефонних мереж. В свою чергу це не дає змоги здійснювати дійовий контроль бухгалтерських операцій, своєчасно проводити банківські платежі, відкриває можливість неконтрольованого доступу до чужих грошей будь-якому співробітнику. У багатьох українських банках відсутній нормальний банківський менеджмент, існує проблема втрачання внутрішньої керованості. Більшість дрібних банків не мають у своїй структурі підрозділів з управління ризиками, маркетингу.

Сучасний юридичний корпус за своєю професійною компетенцією виявився не готовим до якісного ведення справ по взаємовідносинам у фінансово-банківській сфері. Звідси прорахунки в договірній практиці та нерегульованість конфліктних ситуацій.

Серйозну проблему являє собою і захист банківської системи від загроз, що зростають, і з боку злочинного світу.

Такий широкий спектр проблем в банківській сфері несе в собі постійну загрозу виникнення банківських криз, які мають серйозні наслідки. Ось чому це питання заслуговує на особливу увагу.

Аналіз передумов та наслідків банківських криз у пострадянських державах дає можливість визначити загальні закономірності, притаманні

цим процесам, та визначити шляхи нормалізації функціонування банківської системи.

Наведений у дисертації аналіз передумов виникнення банківських криз дає можливість зробити висновок: на початковому етапі розвитку ринкового господарства та системи комерційних банків з метою захисту інтересів клієнтів від різних недобросовісних замахів, державне втручання має бути більш суттєвим, ніж в країнах із сформованою ринковою економікою.

Практичними кроками по запобіганню банківської кризи можуть бути вимоги НБУ до банків щодо створення обумовленого ліміту на відкриті валютну позицію, страхування різних видів ризиків, розробка системи нових економічних нормативів.

Виходу з банківської кризи можуть сприяти: по-перше, зниження резервних вимог; по-друге, зменшення ставки рефінансування НБУ та різке збільшення обсягів кредитування комерційних банків; по-третє, активізація купівлі в них держоблігацій та валюти; в-четверте, авалування платоспроможними комерційними банками короткотермінових векселів, якими будуть погашатися зобов'язання їх колег, які мають фінансові ускладнення, що дає можливість (звичайно, в сукупності з іншими заходами) вирішувати проблему неплатежів, яка пов'язана із взаємним невиконанням зобов'язань.

Здійснений дисертантом аналіз якісних показників функціонування банківської системи в Україні дає можливість зробити наступні висновки:

чисельність комерційних банків в Україні в останній час стабілізувалася;

спостерігається надто нерівномірна їх дислокація на території країни, що значною мірою, в умовах недостатності бюджетних коштів, негативно впливає на розвиток окремих регіонів;

фінансова діяльність вітчизняних банків характеризується недостатністю наявних в їх розпорядженні коштів, що супроводжується надмірною концентрацією останніх в невеликій кількості банківських структур;

останнім часом при постійному збільшенні обсягу внутрішніх вимог банківської системи України можна констатувати тенденцію скорочення темпів росту банків;

на сьогодні існує приблизний паритет обсягів кредитних вкладень між комерційними банками та Національним банком України;

неухильно зростає розмір пролонгованих кредитів при одночасному скороченні частки несплачених у строк відсотків по кредитах;

наявно прослідковується недосконалість структури послуг, що надаються комерційними банками (скорочення частки кредитів в національній валюті при відповідному збільшенні питомої ваги кредитів в іноземній валюті; крайня нерівномірність кредитування різних секторів національної економіки з ухилом на державний сектор;

незначимість частки довготермінових кредитів у загальному обсязі кредитування, надмірна концентрація довготермінового кредитування в кількох банках;

лише три із кожних п'яти кредитів в національній валюті, наданих комерційними банками господарчим суб'єктам України, за ступенем ризику є стандартними, що не може не викликати тривоги;

збільшилась довіра фізичних осіб до комерційних банків, що проявилось в значіюму підвищенні частки останніх у загальному обсязі банківських вкладів населення;

не вдалося досягти збільшення вкладів громадян у іноземній валюті, незважаючи на вжиті заходи.

Таким чином, система комерційних банків України ще досить далека від досконалості та вимагає якнайшвидшого якісного поліпшення. У зв'язку з цим, зокрема, виникає необхідність доповнення наведеного вище аналізу ретельною оцінкою діючої правової бази, яка регламентує банківську сферу.

Оцінюючи законодавчу базу формування національної банківської системи, необхідно відзначити наступне. По-перше, саме недосконале банківське законодавство, з яким Україна зустріла перші роки своєї незалежності, сприяло досить слабким банківським установам у здійсненні всіх розрахункових операцій, включно навіть із виконанням бюджету. По-

друге, існуюча до недавнього часу законодавча заборона на інвестиції банків у промисловість ще більше посилила соціально-економічну кризу в країні. По-третє, статус-кво в правовому забезпеченні банківської сфери в Україні (поряд з іншими факторами) став гальмом для залучення в країну іноземних інвестицій. По-четверте, навіть і без цього далеко від досконалості вітчизняне законодавство досить часто або виконується лише частково, або і взагалі ігнорується.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що сьогодні в Україні існує далеко не повна і досить часто недосконала законодавча база, яка регламентує банківську діяльність.

Проведений аналіз формування нормативної бази функціонування комерційних банків виявив недосконалість нормативних вимог по відношенню до комерційних банків, яке проявляється в тому, що:

встановлення такої значної різниці (10% між мінімальним і максимальним значенням) в лімітах відкритої валютної позиції в залежності від величини статутного фонду означає, по суті, новий переділ валютного ринку на користь великих комерційних банків, що очевидно не сприяє розвитку здорової конкуренції на ньому. Не може це викликати негативної оцінки і самий порядок встановлення цих лімітів, що передбачає доведення НБУ конкретних лімітних значень протягом буквально кількох днів після отримання від комерційних банків власних коштів. Природньо, такий невеликий проміжок часу не дає можливості навіть об'єктивно оцінити надану банками інформацію, а не те що довести дійсно обумовлений ліміт;

Існуючий порядок резервування валютних коштів передбачає резервування на кореспондентських рахунках НБУ в карбованцевому еквіваленті, вилучає із резервів цінні папери та касу, що суттєво ускладнює долю комерційних банків, які і без цього відчують дефіцит карбованців; примушує комерційні банки реалізовувати основну масу власних коштів та безоплатно розлучатися з частиною своїх кредитних ресурсів, що неодмінно відіб'ється на рівні їх платоспроможності; веде, враховуючи істотну різницю у вартості валютних та карбованцевих кредитів, до втрат для вітчизняних товаровиробників, які будуть вимушені з цього часу більше платити за звичні послуги комерційних банків. Суттєвим

недоліком системи формування резервів є те, що за всі трансакції по резервуванню платять самі ж комерційні банки, хоча гроші містяться на рахунку НБУ, який може ними користуватися на свій розсуд, відтак відсутній механізм використання коштів із фондів обов'язкового резервування.

Станом на 1 лютого 1996 року 60 комерційних банків (або майже 1/4 від загальної кількості), мали порушення економічних нормативів. Для порівняння: на 1 січня минулого року серед порушників було 62 банка, що свідчить про відсутність позитивних зрушень у питанні дотримання банківських нормативів. П'ятидесяти один норматив порушив 31 комбанк, одночасно два нормативи - 8 комбанків, три - 5 банків і чотири - 16 банків.

На початок 1996 року статутний фонд практично кожного шостого діючого українського комерційного банку не задовольняв навіть мінімальні нормативні вимоги.

Як показує аналіз, основними причинами недотримання нормативних вимог вітчизняними комерційними банками є: видання пільгових кредитів власним засновникам та акціонерам, незабезпечення повертання кредитів, видача додаткових кредитів на погашення відсотків по раніше отриманих позиках, залучення вкладів та депозитів під необумовлено високі відсотки, не забезпечені отримуваними банком прибутками.

Необхідність удосконалення державного регулювання банківської сфери обґрунтовується в дисертації як наявність великої кількості все ще не вирішених проблем у цій галузі, так і тим, що деякі регламентуючі документи та процедури з'явилися з першими комерційними банками і не змінювалися до цього часу.

Виходячи із цього дисертантом розглянуто широкий спектр напрямків державного регулювання діяльності комерційних банків та внесені конкретні пропозиції для їх удосконалення. Пропозиції автора змістовного характеру, зокрема, стосуються законів про Національний банк України, про фінансові послуги, про муніципальні банки, про обов'язкове страхування банківських вкладів громадян, про банківський нагляд, про ліквідацію, про банкрутство та реорганізацію банків, про господарчі товариства, про державне регулювання ринку, про заставу, про фінансово-промислові групи, про оподаткування прибутку підприємств.

Напрямами удосконалення формування нормативної бази в ході дослідження дисертантом визначені:

втілення вибіркового підходу до різних категорій комерційних банків;

надання комерційним банкам права регулювання в середині місяця нормативів обов'язкових резервів;

зменшення розрахункової величини резервів на суму касових залишків у межах лімітів, встановлених НБУ для кожного комерційного банку;

зниження норм резервування для банків - "санітарів", що працюють з банками, які мають значну заборгованість перед вкладчиками;

звільнення комерційних банків від резервних платежів на суму наданих ними житлових кредитів;

відміна у перспективі резервування за валютними рахунками;

введення нормативу на участь банків у комерційній діяльності;

встановлення обумовленої частки іноземного банківського капіталу у банківському секторі України.

Враховуючи необхідність моніторингу за дотриманням чинного банківського законодавства, економічних нормативів і в'їздами проведення банками ризикової кредитної політики, в дисертації приводиться перелік ситуацій які треба контролювати.

Як обов'язкові умови посилення регулятивної функції Національного банку України стосовно системи комерційних банків виділені: посилення банківського нагляду, відновлення ролі процентної ставки, підвищення ролі механізму ломбардного кредитування, удосконалення режиму фінансового оздоровлення, регулярне обговорення з керівництвом АУБ можливих дій, поліпшення інформаційної та консультативної допомоги.

Істотно підвищити рівень функціонування комерційних банків дозволить втілення пропозицій автора щодо формування банківської стратегії, диверсифікації діяльності, удосконалення менеджменту всередині банку, проведення продуманої кадрової політики, застосування сучасних банківських та інформаційних технологій, розвитку інтеграційних зв'язків на різних рівнях.

З метою підвищення рівня діяльності комерційного банку "Приватбанк" за ініціативою та при безпосередній участі автора здійснені: заснування банками СНД та Балтії клірингової палати "Експрес"; організація вексельного сполучення, яке дасть можливість значно скоротити взаєморозрахунки між підприємствами СНД та Балтії; створення електронної системи зв'язку та обміну інформацією, побудованою на використанні сучасних комп'ютерних мереж; розробка технології видачі банком надлімітних кредитів з використанням векселя; втілення депозитних ощадних сертифікатів для залучення готівкових коштів населення; утворення центрів для залучення приватизаційних сертифікатів для їх подальшого розміщення; організація товариства покупців "Громадянська ініціатива" з приватизації об'єктів загальнодержавної та муніципальної власності в містах України; вкладання коштів у спільні підприємства та проекти; створення регіонального комерційного центру "Приват-патент" для координації винахідницької діяльності в регіоні; розвиток факторингової діяльності; участь банку в операціях по міжбанківському кредитуванню; удосконалення структури управління банком; проведення сучасної кадрової політики; втілення нового технологічного забезпечення, зокрема, електронних банківських систем "Операційний банківський день" та систем міжфіліальних розрахунків, системи термінових електронних міжбанківських розрахунків, міжнародної системи банківських розрахунків SWIFT, системи електронних платежів "Банк-клієнт" (відправка платіжних доручень по карбованцевих та валютних рахунках, оперативне отримання виписок по поточних рахунках, відправка повідомлень банку у вільному форматі, проведення заявки на купівлю-продаж валюти, здійснення міжнародних переказів, оформлення паспорту угоди для здійснення експортно-імпортних операцій та ін.), електронних криптографічних систем захисту банківської інформації та електронної цифрового підпису, розробка та втілення в підрозділах економічного та банківського аналізу програмних засобів для аналізу кредитоспроможності клієнтів банку, що дають можливість диференціювати умови кредитування в залежності від фінансового стану позичальника та техніко-економічного обумовлення кредиту; а у валютних підрозділах - програм оперативного обліку валютних операцій та аналізу діяльності валютообмінних пунктів.

З огляду на те, що сьогодні механізм впливу роботи конкретного банку на ефективність системи комерційних банків поки не досліджений і не існує чітких методичних засад оцінки підвищення ефективності діяльності комерційного банку, актуальним залишається пошук надійного інструментарію, який би дав можливість вирішити цю проблему. До певної міри заповнити цю прогалину можна за допомогою втілення системи рейтингових оцінок діяльності комерційного банку.

У зв'язку з цим у дисертаційному дослідженні запропоновані шляхи удосконалення проведення рейтингових оцінок. На основі порівняльного аналізу рейтингових оцінок середніх значень по сукупності комерційних банків та комерційного банку "Приватбанк" (табл. 1) робляться висновки про рівень ефективності функціонування останнього.

Показник	Приватбанк	Середнє значення
Результативність статистичної	237,97	304,38
Відсоток кредиту	70482,89	304,88
Відсоток провідних і відсотковий вартості	47148,888	2204,239
Відсоток витрат	237,97	304,38
Приватбанк	28,87	10,90

* По сукупності банків що належать Інтербанку - безпосередньо інформаційно-аналітичний фонд "Каліна".

** Розраховано як співвідношення власних коштів до загальних коштів (включає на вимогу та постійні активи) депозитів банків, та фінансових осіб) за балансовими даними НБУ на певний час (у даному випадку - 31.12.2007).

Порівняльний аналіз показників банківської діяльності (на 1.01.1996 року)

Таблиця 1

Показники	Комерційні банки*	"Приватбанк"	Питома вага, %
Статутний капітал, млрд.крб.	29606,387	1000,1	3,4
Власні кошти (капітал), млрд.крб.	95508,29	3154,0	3,3
Валюта балансу, млрд.крб.	757855,2	59901,7	7,9
Чисті активи, млрд.крб.	244863,189	43386,406	17,7
Коефіцієнт ліквідності	0,65	0,78	-
Питома вага високоліквідних активів в чистих активах	25,14	35,08	-
Вклади громадян в національній валюті, млрд.крб.	47149,565	2534,236	5,375
Величина прибутку, млрд.крб.	70453,69	3043,95	4,32
Прибутковість статутного фонду, %	237,97	304,36	-
Платоспроможність, %	28,87	10,80**	-

* По сукупності банків, що надають інформацію безпосередньо інформаційно-аналітичній фірмі "Калина"

** Розраховано як співвідношення власних коштів до залучених коштів (кошти на вимогу та поточні строчні депозити юридичних та фізичних осіб). За рекомендацією НБУ цей показник має бути не менше 5%.

Викладені в роботі висновки та пропозиції можуть бути використані як у фінансовій діяльності конкретних банківських установ, так і для обґрунтування політики формування та розвитку системи комерційних банків.

Основні положення дисертації опубліковані в наступних роботах:

1. Тигипко С.Л., Ткаченко В.А. Чередниченко Н.А. Рынок - новые производственные отношения. - Днепропетровск: Изд-во ДГУ, 1994. - 216 с. (Автором проаналізовані організаційно - економічні відносини в системі управління суспільним виробництвом.)
2. Банковские реформы в странах Восточной Европы и России. Факты и анализ. / Под общ.ред. Тигипко С.Л. - Днепропетровск: "Преском", 1995. - 142 с.
3. Тигипко С.Л. Единое межбанковское технологическое пространство - выход банков на новые технологии. - // "Новейшие банковские технологии", 1995. - N 4, с. 33-35.

Анотація

Тіпко Сергій Леонідович. ФОРМУВАННЯ ТА ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СИСТЕМИ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Спеціальність 08.02.03 Управління, планування та державне регулювання економіки. Інститут економіки НАН України, Київ - 1996.

У дисертації досліджуються проблеми формування системи комерційних банків України за умов перехідної економіки, удосконалення державного регулювання та системи оцінки результативності діяльності комерційних банків.

Розглянуто ряд актуальних проблем правового забезпечення функціонування банківської системи України.

Ключові слова: грошова та кредитна політика держави, банківська система, державне регулювання, банківське законодавство, грошово-кредитний механізм, концентрація банківського капіталу, фінансові ризики, фінансові операції.

Аннотация

Тигипко Сергей Леонидович. ФОРМИРОВАНИЕ И ГОСУДАРСТВЕННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ СИСТЕМЫ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ УКРАИНЫ

Диссертация на соискание научной степени кандидата экономических наук. Специальность 08.02.03 Управление, планирование и государственное регулирование экономики. Институт экономики НАН Украины, Киев - 1996.

В диссертации исследуются проблемы формирования системы коммерческих банков Украины в условиях переходной экономики, совершенствования государственного регулирования и системы оценки результативности деятельности коммерческих банков.

Рассмотрен ряд актуальных проблем правового обеспечения функционирования банковской системы Украины.

Ключевые слова: денежная и кредитная политика государства, банковская система, государственное регулирование, банковское законодательство, денежно-кредитный механизм, концентрация банковского капитала, финансовые риски, финансовые операции.

Annotation

Sergey L. Tigipko. FORMATION AND STATE REGULATION OF
UKRAINIAN COMERCIAL BANKING SYSTEM

Thesis for competition of degree (economics). Specialisation code

08/02/03

Management, planning and state regulation of the economy. The Institute of economics of Ukrainian National Academy of Sciences. -Kiev., - 1996.

The thesis studies the following problems:

- Formation of Ukrainian commercial banking in transitional economy conditions,

- Improvement of state regulation and appraisal system of commercial bank activity efficiency.

A number of issues on legal support of Ukrainian banking system has been considered.

Key words: monetary and credit policy, banking system, state regulation, bank law, monetary mechanism, bank capital concentration, financial risks, financial operations.

Анотація

ВИБОРІ ПЛАНУ І ПЕРИОДУ ФОРМУВАННЯ ТА РЕГУЛЮВАННЯ
РЕГУЛЮВАННЯ КОМЕРЦІАЛЬНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ

Забезпечення стабільності банківської системи України є одним з пріоритетних напрямків діяльності держави. У зв'язку з цим актуальним є дослідження впливу державного регулювання на діяльність банківської системи України.

Мета роботи – дослідити вплив державного регулювання на діяльність банківської системи України. Для цього в роботі використано методи аналізу та синтезу, порівняння та систематизації, а також методи статистичної обробки даних.

В роботі розглянуто вплив державного регулювання на діяльність банківської системи України в умовах трансформаційної економіки. Зокрема, досліджено вплив державного регулювання на діяльність банківської системи України в умовах трансформаційної економіки.

Висновки роботи свідчать про те, що державне регулювання має значний вплив на діяльність банківської системи України. Для забезпечення стабільності банківської системи України необхідно удосконалити механізми державного регулювання.

Ключові слова: банківська система, державне регулювання, трансформаційна економіка, стабільність банківської системи.

Дисертація на соціальні науки кандидата економічних наук. Спеціальність 08.02.03 Управління, планування в господарстві регулювання економіки. Інститут економіки НАН України. Київ - 1996.

В дисертації досліджено вплив державного регулювання на діяльність банківської системи України в умовах трансформаційної економіки. Зокрема, досліджено вплив державного регулювання на діяльність банківської системи України в умовах трансформаційної економіки.

Підписано до друку 27.12.96.
Формат 60x84/16. Офс.пап. Офс.друк.
Умов.друк.арк. 1;3. Облік.-вид арк.1,0.
Тираж 100 прим. Зам. №191.

Поліграфічна дільниця Інституту економіки НАН України.
252011, Київ-11, вул. Панаса Мирного, 26.

UU2.186

AB 36.835